

Интерактивност в практическото обучение на студентите педагози

Яна Пометкова

***Interactive Instruction in the Training of Student Teachers:** The paper analyzes the possibilities for developing an interactive teaching environment in the "Methods of Teaching Bulgarian Language" seminar sessions through the discussion of Bulgarian language lessons delivered by student teachers. The video lessons are authentic with no changes made to them and every participant in the teaching and learning process contributes individually to the development of the educational environment.*

Key words: *Interactive Education, Interactive Teaching and Learning Environment, Video Recorded Lessons, Discussion of Lessons.*

ВЪВЕДЕНИЕ

Пред съвременното висше училище стои важна задача – повишаване качеството на обучение, и в частност, практическата подготовка на студентите от всички специалности. Развитието на съвременните технологии предполага активното им използване в обучението на висококвалифицирани специалисти. Всичко това дава основание да потърсим нови начини и средства за обучение, за да могат студентите да излязат от университета, подготвени за своята бъдеща пълноценна реализация като учители.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Методическата подготовка на студентите от специалност *Български език и история* като бъдещи учители по български език се осъществява чрез учебната дисциплина „Методика на обучението по български език” (МОБЕ), а също и по време на часовете за хоспитиране и за учебна практика.

Учебната дисциплина *Методика на обучението по български език* (МОБЕ) е структурирана в 2 части: лекции и семинарни упражнения.

Част от упражненията протичат под формата на обучение по писане на план-конспекти – основно умение, което се изисква от бъдещите учители. Досегашната практика включва коментар на готови материали, които представляват конспекти на наблюдавани уроци по време на хоспитиране или на уроци на студенти по време на преддипломната им практика. Студентите, под ръководството на преподавателя, наблюдават структурата на урока от план-конспекта, реда и съдържанието на методическите процедури, отбелязват методите на работа, заложи в конспекта. Текстовете на хартиен носител дават добра информация за начина, по който протича една урочна единица, но са далеч от качеството на въздействие и информация, която носи филмираният материал.

Освен малкия брой часове за хоспитиране съществува и друг проблем – в часовете за хоспитиране студентите могат само пасивно да наблюдават хода на урока, а всички въпроси и бележки, които имат, се обсъждат по време на конферирването след учебния час. Студентите записват хода на урока, водят си бележки по предварително задени въпроси, като например:

- каква е структурата на урока и отговаря ли тя на изискването за този тип урок, какви компоненти отчетливо се открояват, каква е тяхната последователност, колко време се отделя за всеки от тях и достатъчно ли е то;
- как се осъществява актуализацията на старите знания, необходими за овладяване на новите знания;
- как се осъществява връзката между отделните страни на езика в структурата на урока: фонетична, лексикална, граматична, стилистична и др.;

- какви методи на обучение използва учителят и до каква степен те се определят от съдържанието на материала, от възрастта на учещите се и от степента на техните знания, умения и навици;
- каква е общата организация на работата – как се използва учебникът, учебната тетрадка, справочната литература, нагледните пособия;
- как се осъществява проверката и оценката на знанията;
- как се поддържа вниманието и активността на учениците по време на урока;
- в каква степен е овладян материалът от обучаемите, какви затруднения срещат, защо [Кръстев, Стефанова 1994: 191].

Друг проблем е, че по време на урока студентите не разполагат с учебници, от които да се запознаят с урочната статия и да проследят до каква степен учителят се придържа към учебника, какво свое вмъква – като изходен текст, дефиниции, схеми, езикови задачи, таблици и др.п., които се използват в обучението по български език.

По време на конферирването, което се извършва в училището, където се наблюдават уроците, студентите също не разполагат с учебници по български език, въз основа на които да сравнят работата на учителя с предложението на авторите на дадения учебник. Поради това техните коментари имат общ характер по структурата на урока и по методите на работа, но не могат да направят сравнение на урочната статия с проведения урок и не могат да отбележат творческите моменти в работата на учителя, които имат много голямо значение за обучението на студентите.

Изброените факти породиха идеята да бъдат заснети уроци, които да допълнят броя на наблюдаваните уроци и да компенсират този недостиг в практическото обучение на студентите.

Смятаме, че е уместно освен наблюдението в реална учебна среда, на живо, по време на хоспиране, да има записани уроци на видеофилми, протичащи също в реална учебна среда, но които да се наблюдават и да се обсъждат от студентите по време на аудиторни занятия, каквито са упражненията.

Видеуроците, наблюдавани и обсъждани по време на семинарно упражнение, дават възможност за изграждане на интерактивна учебна среда.

Основните характеристики на интерактивната среда на учене са следните:

- смяна на ролите на обучаващия и обучавания;
- повишена активност на учещите се, в т.ч. и чрез групова/екипна работа;
- роля на водещия (ако има такъв) като улесняващ и подпомагащ учебната работа;
- интерактивни методи на работа, основаващи се на взаимодействието;
- съчетаване на различни форми на контрол (самоконтрол, групов контрол, индиректен и неавторитарен контрол от обучаващия);
- значителна свобода на избор от страна на обучаваните на средства, време и ритъм на учене;
- специфична организация на времето и пространството, т.е. смяна на различни дейности в логическа последователност, максимално използване на пространството за онагледяване, а също за индивидуална работа, за работа по двойки и в групи;
- положителни, подкрепящи и стимулиращи междуличностни взаимоотношения;
- постоянна обратна връзка [Гюрова, Божилова 2006: 41 - 42].

Възможността филмираните уроци по български език да влязат като обучаващ материал в семинарните занятия по *Методика на обучението по български език* носи редица предимства пред план-конспектите на хартиен носител, с които се работи досега:

- Филмът пресъздава реалната обстановка в училище с всички планирани и спонтанни моменти от педагогическото взаимодействие.

- В залата за упражнения студентските екипи разполагат с учебници на всички авторски колективи, за всички класове, което им дава възможност да сравнят урочната статия с план-конспекта на колегата си и да преценят до каква степен се е придържал към учебника. Освен това студентите могат да открият разликата между планирания ход на урока и практическото му провеждане, тъй като често в хода на изнасяне на урока възникват ситуации, които налагат промяна на планираното: част от предвидените упражнения създават затруднения на децата и урокът не може да се проведе в предвидения за това обем или, обратното – децата проявяват интерес и активност, която налага изнасящият урок да допълни часа с нови упражнения, за да затвърди новите знания.
- Филмираният материал има едно важно предимство пред пряко наблюдавания урок – той може да бъде спрян в определен момент, за да се коментира подходящо намерен методически похват или да се коментира неправилно методическо решение.
- Не на последно място стои въпросът с интерактивните средства за обучение. Във века на модерните технологии не може да се разчита единствено на печатните материални и преподавателската реторика.

В часа за упражнениите студентите могат да се разделят на екипи и да получат задача – еднаква за всички групи или различна задача за всяка група, като например:

- да направят наблюдение над структурата на урока – налице ли са всички компоненти; правилно ли са подредени; добре ли е разпределено времето;
- как се осъществява последователността в прехода от един компонент към друг;
- как се извършва актуализацията на старите знания или обобщението, какви варианти биха предложили те;
- как се работи по овладяване семантиката на новото езиково понятие, какъв път за усвояването му е предпочен: индуктивен или дедуктивен и защо;
- до каква степен колегата им се придържа към урочната статия, какво извън нея е включил и защо, подходящо ли е за този тип урок;
- как се онагледява новото езиково явление, има ли изходен текст и подходящ ли е, какво друго биха използвали те;
- как се извършва проверката на домашната работа и дали е уместен моментът и начинът на проверяване;
- какви езикови задачи са използвани в отделните моменти от урока и защо точно те са избрани – с какво всяка една от тях спомага за овладяване на новото езиково явление.

По тези и още много други въпроси се извършва обсъждането на урока, което може да се подкрепи във всеки момент с подбран запис от видеоурока, за да може съответната група да аргументира отговора си.

Заснетите уроци по български език, които се използват в часовете за семинарни упражнения по МОБЕ, са изнесени от студенти от специалност *Български език и история*. Това са два типа уроци: *уроци за нови знания и уроци за затвърдяване на знанията*. Уроците не са коригирани, а са автентични. В тях, наред с положителните страни, има и някои по-слаби страни, които са резултат от притеснението на студентите от учениците, от недостатъчната им увереност в себе си или от липсата на опит и на бързи реакции. Откриването на тези грешки и предлагането на нови методически решения е особено полезно за студентите, тъй като в уроците на базовите учители не се наблюдават подобни явления. Възможността да направят корекция на колегата си, изнасящ урока, и да я

мотивират, най-често в група, прави тези интерактивни уроци интересни и ефективни в развиване уменията на студентите за собствено разработване на уроци.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Конферирането на видеофилмите, заснети по време на текущата педагогическа практика, в часовете за семинарни упражнения поражда интерактивна среда на обучение, при която всеки участник в образователния процес се изявява със собствен принос в развитието на учебната среда. Работата по екипи – по еднакви или различни проблеми, тренира наблюдателността на студентите, води ги до нови идеи. Интерактивността развива умение за изслушване на чуждото мнение, за възприемане и обсъждане на друго виждане – нещо, което е важно за бъдещите учители.

Използването на интерактивните методи на обучение по време на конфериране на видеоуроци води до оптимизиране на практическото обучение на студентите педагози.

ЛИТЕРАТУРА

Гюрова, В., В. Божилова. Интерактивността в учебния процес. С., 2006.
Кръстев, Б., Ст. Стефанова. Методика на обучението по български език. В. Търново, 1994.

За контакти:

Доц. д-р Яна Пометкова
Катедра по български език, литература и изкуство
Русенски университет «А. Кънчев»
e-mail: pometkova@uni-ruse.bg

Докладът е рецензиран.